

ועוד ועיקר: להוסיף בלימוד והפצת פנימיות התורה (ותורה בכלל – ענינו של יעקב), שמן (רוזין דרוזין) שבתורה, באופן שמאיר „על פתח ביתו מבחוקי“⁷, „יפוצו מעינותיך חוצה“⁸, „עד דכליא רגלא דתרמודאי“⁷.

(משיחות ש"פ מקץ, שבת (ו') חנוכה, אדר"ח טבת תשנ"ב)

(7) שבת שם.

(8) משלי ה, טז.

לזכות

החיילת ב"צבאות השם" טביאת שבת תחי' ליום הולדתה התשיעי לאויש"ט, ביום ט' טבת ה' תהא שנת פלאות אראנו ולזכות אחי' החייל ב"צבאות השם" טובי' זכאי שיחי' *

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' אברהם משה וזוגתו מרת לבנה בינה שיחיו גרינשטיין

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

מקץ

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כה

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ואחת לבריאה
שבעים שנה לנשיאת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

גה.

מהתגלות תורת חסידות חב"ד ע"י רבינו הזקן בי"ט כסלו הולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בכל שבעת הדורות דנשיאי תורת חסידות חב"ד, כולל ובמיוחד ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים, חיילי בית דוד שיוצאים למלחמת בית דוד לנצח את אלה, אשר חרפו עקבות משיחך¹, ולהביא בפועל להתגלות דוד מלכא משיחא², ובפרט בדורנו זה, שכבר נשלמו כל הענינים, וצריכים רק, "לפתוח את העיניים" ולראות ש,הנה זה (המלך המשיח) בא³.

* * *

מההוראות מהאמור לעיל בנוגע למעשה בפועל:

כיון שנוסף לכך שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות, סוף הגלות, ודור הראשון של הגאולה, התחלת הגאולה, נמצאים אנו בימי סגולה השייכים להגאולה. יש להוסיף מיום ליום (כהוראת ימי חנוכה⁴ ש,מכאן ואילך מוסיף והולך⁵) בהענינים המביאים את הגאולה בפועל ובגלוי.

ומהם:

חיזוק האמונה התשוקה והצפי' לביאת המשיח, עד כדי כך, שנרגש אצלו שכל זמן שמשיח צדקנו עדיין לא בא בפועל ובגלוי, ימיו חסרים, כדברי יעקב שאפילו מאה ושלושים שנה הם "מעט"⁶, כיון שעדיין לא באה הגאולה בפועל.

- 1) תהלים פט, נב.
- 2) ראה שיחת שמה"ת תרס"א – לקו"ד ח"ד תשפו, ב ואילך. סה"ש תש"ב ס"ע 141 ואילך.
- 3) שה"ש ב, ח ובשה"ש עה"פ.
- 4) ובאופן של פעולה נמשכת גם לאחרי ימי חנוכה – שהרי "מעלין בקודש וועאכו"כ (ש"אין מורידין" (שבת כא, ב).
- 5) שבת כא, ב. שו"ע או"ח סתרע"א ס"ב.
- 6) ויגש מז, ט.

כלום אלא תפלה הריני מתפלל עליכם – לא חסר מאומה אותו עליכם לעשות כדי להצליח, אלא רק, תפלה...".

אך אין מובן, כיצד ניתן לומר, מעתה אינכם חסרים כלום⁴ אלא תפלה⁵?

– הרי תפלה היא ענין הכי עיקרי – וכפי שמוצאים אצל יעקב עצמו, בנוגע להצלתו מעשו, אשר לכל לראש הוא התפלל⁶, ולאחר מכן עשה גם פעולות בדרך הטבע, ויקח⁷ מן הבא בידו מנחה...⁸;

ומדוע יעקב⁹ השתמש בלשון המורה על כך שהתפלה היא כאילו דבר נוסף, דבר טפל, הבא לאחר שדואגים (על-ידי המנחה...) לכל הענינים העיקריים?

ב. פירוש המהרש"ל ודחייתו

המהרש"ל¹⁰ לומד את תוכן פירוש רש"י באופן אחר:

4) להעיר שבב' כת"י (שתח"י) ליתא תיבת, "כלום" בפרש"י.

5) ברא"ם מסיים, וכך הוא בתחומא". אמנם בתחומא לפנינו נאמר (פרשתנו ט בסופו) רק, ואף יעקב כששלח את בניו למצרים נתפלל עליהם שנאמר וא"ל ש"ד"י. ושם יו"ד: שהרי יעקב אבינו עדיין ה' בנימין אצלו והקדים להתפלל עליו שנא' וא"ל ש"ד"י כו'. [לכאורה ה' אפ"ל שמקורו דרש"י מב"ר (פצ"א בסופה. וראה יפ"ת הארוך שם): אמר להם הרי הכסף והרי הדורון והרי אחיכם צריכין אתון מלתא אחרתי אמרי לי' צלותך אגן בעין אמר להון אם צלותי אתון בעיין וא"ל ש"ד"י יתן כו' – אבל אין כל רמז בפרש"י (ובוראי לא בפשט"מ) – שהשטטים בקשוהו להתפלל].

6) וישלח לב, יו"ד ואילך.

7) שם לב, יד ואילך.

8) ומה שבפרש"י שם (ט), התקין עצמו לשלשה דברים לדורון ולתפלה כו' – שמקדים דורון לתפלה – י"ל שוהו לפי שמתחלה שלח יעקב, למצוא חן בעיניך" (שם, ו), שחשב שאינו את צרה, אבל לאחרי ש, וישבו המלאכים גו' באנו גו' אל עשו וגם הולך לקראתך גו', התפלל תחלה ואח"כ הכין הדורון – ראה בכ"ז לקו"ש (המתורגם) חט"ז ע' 971.

9) ראה ע"ד הדרוש באלשיך כאן (בדפוס וורשא תרל"ט וצילמו – קכה, ב) ובצירור המור (מג, יא), שגם כאן התקין עצמו לדורון ולתפלה ולמלחמה. וראה צפע"ג עה"ת כאן (מג, יא), אבל לא למלחמה". וכ"ה באברבנאל כאן. ואכ"מ. 10) יריעות שלמה כאן, הובא (בקיצור) גם בשפ"ח כאן.

א. השאלה על דברי רש"י, מעתה אינכם חסרים כלום אלא תפלה

לאחר שיעקב אבינו הסכים שבניו יילכו שוב למצרים, וציווה להם, "זאת עשו קחו מזמרת הארץ..."; "מה לקחת עבור יוסף, וכסף משנה קחו בידכם... ואת אחיכם קחו וקומו שובו אל האיש", סיים² יעקב, "וא"ל ש"ד"י יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח...". מתעכב רש"י על המילים, "וא"ל ש"ד"י, ומפרש: מעתה אינכם חסרים כלום אלא תפלה הריני מתפלל עליכם" (ולאחר מכן ממשיך בביאור הענין, "וא"ל ש"ד"י – שדי בנתינת רחמיו...").

מה הקושי בפסוק זה עליו עומד רש"י ומבדירו בפירושו, "מעתה...?" אומרים המפרשים³: מפשטות הכתובים משמע כי כל הענין הינו המשך וסיפור אחד – לאחר פירוט ההכנות הנחוצות, "זאת עשו...". וקומו שובו אל האיש", מסיים יעקב ואומר (כמספר) בוודאות, "וא"ל ש"ד"י יתן לכם רחמים.. ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין", שבאם יקיימו את האמור לעיל הרי בוודאי שהם יחזרו עם (שמעון) ובנימין –

ומכיוון שקשה לפרש כך, שהרי יעקב סיים את דבריו, "ואני כאשר שכלתי שכלתי", זאת אומרת, שכלל לא היה בטוח בכך שהם יחזירו את (שמעון) ובנימין; לכן בהכרח לפרש כי "וא"ל ש"ד"י יתן לכם רחמים" אינו דיבור וסיפור של הבטחה, כהמשך הדיבור לבניו, אלא (ענין בפני עצמו –) תפלה: יהי רצון אשר וד' יתן לכם רחמים – אלא שלפי זה קשה: מדוע נאמר, "וא"ל...?" עם וא"ו החיבור? –

על כך ממשיך רש"י ומפרש את קשר הדברים: "מעתה" – לאחר כל מה שציווה להם לפני כן (לקחת עמם, מנחה", כסף משנה", וגם, את אחיכם" – בנימין) "אינכם חסרים

1) פרשתנו מג, יא"ג.
2) שם, יד.
3) ראה רא"ם, גויא, משכיל לדוד, באר יצחק. ועוד.

ומתגעגעים לגאולה האמיתית והשלימה.

וכיון שבנ"י עוסקים בלהט ("קאכן זיך") בביאת המשיח – הרי מובן, שבכל ענין מחפשים לכל לראש את השייכות עם "אחכה לו בכל יום שיבוא".

ובנדו"ד: בעמדנו בימי החנוכה – הגם שבחנוכה כלולים כו"כ ענינים – מדגישים לכל לראש את שייכותה עם הגאולה: סיבת היו"ט היא בשל נס פך השמן שאירע בקשר עם הדלקת המנורה בביהמ"ק, ואח"כ היתה חנוכת המקדש ע"י החשמונאים (פינו את היכלך וטהרו את מקדשך). הרי זה מזכיר ליהודי מיד, וזה מוסיף לו עוד יותר באחכה לו בכל יום שיבוא ובנין וחנוכת ביהמ"ק השלישי, והדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

... ועד"ז מובן גם בנוגע לפרשה שקוראים בשבת חנוכה זו: מיד כשיהודי שומע וקולט בקריאת התורה את המילה "מקץ" – מתעורר הוא: אהא! זה מרמז על קץ הגלות, וקץ הימים וקץ הימין³, קץ הגאולה!

אח"כ כאשר הוא קורא ושומע את ההפטורה – "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו"⁴ – הוא קולט מיד שהמדובר הוא אודות הגאולה העתידה!⁵

הקריאה אודות הנשיאים בכלל ואודות נשיא לשבט ראובן בפרט – מזכירה לו מיד שבגאולה האמיתית והשלימה יהיו כל הנשיאים, ואז יתגלה איך שבנ"י הם ה"בכור" דכל העולם כולו.

נר רביעי דחנוכה – מזכיר מיד את הגאולה הרביעית. הזמן בו תהי' שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם.

הנוכרים: יעקב התפלל לה' יתברך, הציילני¹³ נא מיד אחי מיד עשור, וכן יצחק, ויעתר¹⁴ יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא"¹⁵.

ואילו ברכה עניינה – שתבוא תוספת טוב¹⁶ במצב ההווה. זאת רואים בלשון הברכה שנאמרה באברהם¹⁷, "ואברכך .. ואברכה מברכך"; וכך גם ביצחק, "ויברכהו ה'¹⁸, "ויורע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה'" – הברכה התבטאה בכך שצמחה תבואה פי מאה.

וזהו גם תוכן הברכות האחרות, כמו ברכת יצחק ליעקב, "ויברכהו .. ויתן לך האלקים..."¹⁹, וכיוצא בזה בשאר ברכות שבתורה.

מההבדלים הבולטים בין ברכה ותפלה: תפלה היא פניה אך ורק לקדוש-ברוך-הוא, מתפללים לה' שיעזור למי שמתפללים עבורו (כמו תפלת יצחק ויעקב הנ"ל, ויעתר יצחק לה', "הציילני נא מיד אחי...")²⁰; לעומת זאת ברכה – נאמרת למי שמתברך, על דרך ברכת יצחק ליעקב, "ויתן לך"²¹.

גם: בתפלה באופן כללי משתמשים בלשון "הוי" או "אלקים", לא "אל-שדי"; אך בברכה מצינו את הלשון אל-שדי, כמו שיצחק אמר ליעקב²², "ואל-שדי יברך אותך ויפרך... ויתן לך את ברכת אברהם..."²³.

יעקב אמר לבניו: הרי כל מה שצריך לעשות בדרך הטבע כדי לפייס את האדון במצרים הובטח על-ידי "זאת עשו קחו..."; ואם זה לא יעזור – הרי הסיבה לכך היא לא הרוגו של האדון במצרים (שאו היה צריך לפייסו), אלא זוהי – "השגחה פרטית וסיבת אלקים הוא ולא בדרך הבחירה"¹¹, ובמילא נדרשת רק תפלה, "והריני מתפלל עליכם".

ולפי פירושו יוצא, כי המשמעות של "מענה אינכם חסרים כלום אלא תפלה", הפוכה מהביאור לעיל: אין הכוונה שעשו כבר הכל וחסרה רק תפלה, כי אם אדרבה, לא נחוץ שום דבר, הדבר היחידי שצריך הוא רק תפלה. אך פירוש זה, לכאורה, אינו הולם את לשון רש"י בפירושו, משום שלפי זה היה לרש"י לומר זאת בפירושו, או על כל פנים להשמיט את המילה "מענה" (בתחילת פירושו). מפשטות לשון רש"י "מענה אינכם חסרים כלום אלא תפלה", משמע שהוא אמר זאת בקשר עם ציוויי הקודמים – שעכשיו, לאחר שהובטחו כל העניינים דלעיל, לא חסר יותר שום דבר, חוץ מתפלה, וכפירוש רוב המפרשים הנ"ל.

ג. ההבדל בלשונות הפסוקים בין תפלה לברכה

ויש לומר הביאור בזה:

הלשונות בתורה, בהם נאמר כי ה' יתברך ישפיע טוב, יביא ישועה וכדומה, מופיעים בשני אופנים: בדרך ברכה או בדרך תפלה. החילוק ביניהם מובן בפשטות מהפסוקים שכבר נלמדו:

ענינה של תפלה הוא: אשר נמצאים במצב של מצוקה, הן בעת צרה מצד סכנה רחמנא ליצלן – כמו במקרה של יעקב כאשר שמע שעשו "הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו"¹², או מצד צורך והכרח מיוחד – כמו אצל יצחק ורבקה כאשר חלף זמן רב ולא נולדו להם ילדים, אזי מתפללים לקדוש-ברוך-הוא. וכך אכן מצינו בתורה באירועים

13 שם, יב.
14 תולדות כה, כא.
15 וכן לפנ"ז בשייכות לאבימלך, ועתה השב גו' ויתפלל בעדך וחי", ויתפלל אברהם גו' (וירא כ, ז. שם, יז); תפלת אברהם בעבור סדום – שם יח, כג (וכפרש"י) ואילך. ועוד. וראה בית אלקים (להמב"ט) שער התפלה פ"ח כל התפלות שהוזכרו במקרא, אשר בכ"א מהן ה"ז בתוכן הנ"ל.
16 ראה ספר השרשים להרד"ק ערך ברך, כי הברכה תוספת הטובה". וראה גם בית אלקים שם רפ"כ.
17 לך יב, ב"ג. וראה פרש"י שם.
18 תולדות כו, יב ובפרש"י שם. ועד"ז הוא בלשון הברכה שם, ג"ד. וראה גם (בנוגע לאברהם ויצחק) וירא כב, ובפרש"י שם.
19 תולדות כו, כו ואילך. ועד"ז שם כה, ג"ד.
20 או תפלת אברהם עבור אבימלך, סדום (הנ"ל הערה 15).
21 ועד"ז הוא בלשון ברכת ה' (הנ"ל הערה 17, 18).
22 שם כה, ג"ד.
23 וכן בברכת ה' ליעקב לפני לידת בנימין (וישלח לה, יא).

11 ל' היריעות שלמה.
12 וישלח לב, ז.

ד. הקושי בפסוק – תפלה בלשון של ברכה

על פי כל זה מתעוררת השאלה בפסוקנו „ואל שדי יתן לכם רחמים“:

כאן היה הרי מצב „מעיק“ שנראה כעת צרה, כמו שיעקב אמר מיד בעת ששמע מהשבטים את מהלך העניינים – על כך ששמעון עוכב במצרים וצריך להביא גם את בנימין – „אותי שכלתם יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו עלי היו כולנה“²⁴; ויעקב התנגד בתקיפות לכך שבנימין ילך עמהם למצרים, והודיע²⁵ „לא ירד בני עמכם כי... והורדתם את שיבתי ביגון שאולה“. וארך משך זמן בו „כילו לאכול את השבר“²⁶, ואחר כך נערך דיון שלם בין יעקב ובין יהודה.

ורק לאחר שיהודה טען „בנימין ספק יתפש ספק לא יתפש, ואנו כולנו מתים ברעב אם לא נלך“²⁷ – הסכים יעקב לכך.

יתירה מזו: גם השבטים הבחינו שזוהי צרה, כמו שהם אמרו קודם לכן בפירוש²⁸ „אבל אשמים אנתנו... על כן באה אלינו הצרה הזאת“.

ואם כן, לכאורה זהו דבר פשוט, שבמצב שכזה נדרשת לכל לראש תפלה לה', שהוא יחלצם מהצרה. מדוע יעקב אמר זאת בלשון ותוכן של ברכה „ואל שדי יתן לכם רחמים“ (וכפי שהמדרש²⁹ אכן אומר כאן „מה ראה יעקב לברכם באל שדי“)?

לכן מבהיר רש"י ומפרש ומחדש, שמכיוון שנחוצו ענין התפילה, לכן יעקב אמר „הריני מתפלל עליכם“, ודבריו „ואל שדי יתן לכם רחמים“, אינן לשון התפלה (שאינה נזכרת בפסוק)³⁰ – אלא סיפור תוכן כוונת ותכלית התפלה, כפי שרש"י מפרש בהמשך לשונו

(24) פרשתנו מב, לו.

(25) שם, לח.

(26) פרשתנו מג, ב.

(27) פרש"י שם, ח.

(28) שם מב, כא.

(29) גנחומא פרשתנו י"ד. ועד"ז בדעת וקנים מבעלי התוס' כאן. ועוד.

(30) להעיר מפרש"י לעיל עה"פ (בראשית ד, טו) לכן כל דורג קין: זה אחד מן המקראות שקצרו דבריהם בו.

„ואל שדי – שדי בנתינת רחמיו וכדי³¹ היכולת בידו ליתן יתן לכם רחמים“³²,

ומדוע אכן כתוב בתורה רק „ואל שדי יתן לכם רחמים“, ולא את לשון תפלת יעקב עצמה – זאת מתוך רש"י בהמשך לשונו „מעתה אינכם חסרים אלא...“, כדלקמן.

ה. הביאור טמון בהבדל בין יחס יעקב והשבטים למצב שנוצר

הביאור בזה:

כשם שיעקב ראה שכל התרחשות זו היא היפך הרצוי, כך גם השבטים בינם לבין עצמם ראו שזוהי צרה ועונש, כפי שאמרו (כנ"ל) עוד בהיותם במצרים „אבל אשמים אנתנו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת“ (וגם לאחר מכן, בחזרתם לאביהם, כאשר מצאו כי הושב כספם, אזי „ויצא לבם ויחזרו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלקים לנו“³³).

אך בדבריהם ליעקב – הם כמובן לא יכלו לגלות לו את זאת, שהם מרגישים כי זהו עונש על מכירת יוסף! ליעקב השבטים תיארו את המצב לא כמו (עונש ובמילא –) צרה, אלא כאילו היה זה אירוע העשוי להתרחש³⁴ על פי טבע.

לכן יעקב אמר להם³⁵ „אם כן אפוא: אם

(31) ובדפוס שני דפרש"י „ובידו היכולת ליתן וכן הגי' ב,שם אפרים“.

(32) והמשך זה דפרש"י אינו ד"ה ופ' חדש, אלא (בתוך –) בהמשך לדברי רש"י לפניו (וכמדובר כמ"פ). ובדפוס א' וב' (וכמה כתי" שתי"י) הלשון: הריני מתפלל עליכם אל שדי יתן לכם רחמים כו'.

(33) מב, כח.

(34) ובאמת אף שגם לדעתם ה' כאן „צרה“, אבל אל ראו בזה סנה ממש כמו יעקב, דהרי בעיני יעקב ה' בהורדת בנימין סנה „פן יקראנו אסון“, כיון שהוא „אחי יוסף“ (פרשתנו מב, ד ובפרש"י), „אחיו מת והוא לבדו נשאר וקראו אסון בדרך אשר תלכו בה“ (שם, לח), וכן ה' אצל רחל (אמו) שמתה בדרך (וישלה לה, יט), א"כ החזקה הסנה בדרך למשפחה זו.

משא"כ השבטים שידעו שהדרך לא ה' הסיבה להאסון שאירע ליוסף, א"כ מובן שהליכת בנימין בדרך אינה נחשבת בעיניהם „כשעת הסנה“ – ראה בכ"ז לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 216 ואילך.

(35) מג, יא.

... ועד"ז איז אויך מובן בנוגע צו דער פרשה וועלכע מ'לייענט דעם שבת חנוכה: גלייך בשעת אַ איד הערט און דערהערט בקריאת התורה דעם וואָרט „מקץ“ – כאַפּט ער זיך: אַהאַ! דאָס איז מרמז אויף דעם קץ הגלות, און קץ הימים און קץ הימין³, דער קץ הגאולה!

דערנאָך בשעת ער לייענט און הערט די הפטורה – „ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו"י“⁴ – דערהערט ער גלייך אַז דאָס רעדט זיך וועגן די גאולה העתידה!⁵

די קריאה וועגן די נשיאים בכלל און וועגן נשיא לשבט ראובן בפרט – דערמאָנט אים גלייך אַז מ'וועט האבן די אַלע נשיאים בגאולה האמיתית והשלימה, און דעמולט וועט נתגלה ווערן ווי אידן זיינען דער „בכור“ פון כל העולם כולו.

נר רביעי דחנוכה – דערמאָנט גלייך אויף דער גאולה הרביעית. ווען עס וועט זיין שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם.

(משיחות ש"פ מקץ, שבת חנוכה תנש"א)

(3) ראה אוה"ת ריש פרשתנו. לעיל ע' 15. וש"נ.

(4) זכר' ד, ב.

(5) מדרש – הובא בלקו"ת בהעלותך לד, סע"ב.

כאשר אדם שקוע בתוקף („ליגט שטארק“) בענין מסויים, הרי טבע בן אדם, שכאשר באים ענינים נוספים הוא מחפש ומוצא – לכל לראש – את הנקודה המשותפת עם הענין שבו הוא שקוע (אע"פ שיכולים להיות בזה עוד ענינים, וענינים עיקריים).

בנוגע לבנ"י, ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי שכלו כל הקיצין¹, וכ"ק מו"ח אדמו"ר העיד שכבר עשו תשובה וסיימו הכל) – „שקועים“ הם ב„אחכה לו בכל יום שיבוא“², שבמשך כל היום (בכל יום) מחכים

הוספה

בשורת הגאולה

ט.

בשעת אַ מענטש ליגט שטאַרק אין אַ געוויסע זאַך, איז דער טבע בן אדם, אַז בשעת עס קומען נאָך זאַכן זוכט ער און געפינט – צום אַלעם ערשטן – די נקודה משותפת מיט דער זאַך אין וועלכער ער ליגט (אע"פּ וואָס אין דעם קענען זיין נאָך ענינים, און ענינים עיקריים).

בנוגע צו אידן, ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי וואָס כלו כל הקיצינ'ן, און כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מעיד געווען אַז מ'האָט שוין תשובה געטאַן און מ'האָט אַלץ פאַרענדיקט) – „ליגט מען" אין „אחכה לו בכל יום שיבוא"², אַז במשך כל היום (בכל יום) וואָרט מען און מ'בענקט נאָך דער גאולה האמיתית והשלימה.

און וויבאַלד אַז אידן קאָכן זיך אין ביאת המשיח – איז פאַרשטאַנדיק, אַז אין יעדער זאַך זוכט מען לכל לראש די שייכות מיט אחכה לו בכל יום שיבוא.

ובנדו"ד: שטייענדיק בימי החנוכה – איז הגם אַז חנוכה האָט אין זיך כו"כ ענינים – אונטערשטרייכט מען צום אַלעם ערשטן איר שייכות מיט דער גאולה: דער יו"ט קומט צוליב דעם נס פון פך השמן וואָס האָט פאַסירט בקשר מיט הדלקת המנורה אין ביהמ"ק, און דערנאָך איז געווען די חנוכה המקדש ע"י החשמונאים (פינו את היכלך וטהרו את מקדשך). דערמאָנט דאָס גלייך אַ אידן, און דאָס גיט ביי אים צו נאָכמער אין זיין אחכה לו בכל יום שיבוא און בנין חנוכה ביהמ"ק השלישי, און הדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) נוסח „אני מאמין" (נדפס בכמה סידורים) – ע"פ לשון הכתוב חבוק ב, ג. פיה"מ להרמב"ם סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד הי"ב.

לקוטי

מקץ

שיחות

כדברייכם, שאין זו צרה אלא דבר רגיל וטבעי, הרי בהתאם לכך „זאת עשו קחו מזמרת הארץ" כדי לפייס את האיש עם דורון על פי דרכי הטבע, „וכסף משנה קחו... ואת אחיכם קחו גו".

ועל כך יעקב המשיך והוסיף: „ואיל שדי יתן לכם רחמים – מעתה אינכם חסרים כלום אלא תפלה", אשר גם לשיטתכם אודות המצב ש„אינכם חסרים כלום" – כי לאחר שאירגנתם דורון וכו' אכן לא חסרות יותר פעולות בדרכי הטבע – „אלא" רק ענין התפלה, משום שגם במצב כזה ולאחר שמסדרים את כל העניינים בדרך הטבע חייבים בסופו של דבר להגיע לתפלה (ובפרט כנ"ל, שיעקב כן חשש לצרה), ובמילא – „הריני מתפלל עליכם";

ועל פי זה יומתק: מכיוון שלפי דברי השבטים אין זו צרה, לכן יעקב ביטא כלפיהם³⁶ את תוכן התפלה בלשון של ברכה „ואיל שדי...".

1. ההסבר מדוע יעקב לא ביקש מהשבטים עצמם להתפלל

על פי זה תתרוץ בפשטות שאלה נוספת: רש"י כבר פירש³⁷ קודם לכן „יפה תפילת החולה מתפילת אחרים עליו והיא קודמת להתקבל". ומובן, כי אין זה דווקא בחולה, אלא בכל מקרה בו אדם זקוק לישועה או הצלה, הרי התפלה שלו „יפה", „קודמת להתקבל", מאשר תפלה שאחר מתפלל עבורו. ולפי זה צריך ביאור: מדוע יעקב התפלל עבורם ולא אמר להם שהם יתפללו עבור עצמם – „מעתה (אינכם חסרים כלום אלא תפלה) עליכם להתפלל" וכיוצא בזה?

[ואע"פ שיעקב סבר כי הצרה של שילוח בנימין למצרים היא בעיקר עבורו, ליעקב – „וקראהו אסון... והורדתם את שיבתי ביגון שאולה"; ואני כאשר שכלתי שכלתי" (וזה שיעקב אמר „הריני מתפלל עליכם", יש לומר שהכוונה הוא לפעולתם ומעשיהם וכההמשך בהפסוק) – אבל סוף סוף היה עליהם להוושע

(36) או: שלכן נאמר בכתוב רק ענין זה – התוצאה של התפלה – ממה שיעקב אמר להם.
(37) וירא כא, יז.

על-ידי התפלה, שהם ישאו רחמים בפני האיש, ואם כן היה על יעקב לומר שעל כל פנים גם הם יתפללו?³⁸

ועל פי הנ"ל הדבר מובן בפשטות: לפי דברי השבטים לא היה זה מצב יוצא דופן הדורש תפלה מיוחדת, ויעקב יכול לשלוח אתם את בנימין, ובוודאי שיחזירו אותו (ביחד עם שמעון); אך יעקב סבר, כנ"ל, שתפלה מוכרחת בכל אופן גם במצב כזה (ומה גם לפי האמת, כפי שיעקב הרגיש), אך מכיוון שאין הם חשים בעצמם שמצבם דורש תפלה – שאז הייתה תפלתם שלהם „יפה", לכן „הריני מתפלל עליכם".

2. ההבדל בין יעקב לשבטים – בפנימיות העניינים

מהעניינים של „יינה של תורה" בפירוש רש"י:

אף על פי שהשבטים אמרו שאין זה מצב של צרה, היה זה רק כלפי יעקב, אך הם בעצמם, כמו יעקב, ידעו שזו אכן צרה – שהרי כאמור, הם עצמם כינו אותה „(על כן באה אלינו) הצרה הזאת" – עם זאת, היה בזה חילוק בין השבטים ויעקב:

השבטים הסתכלו על כך כעל צרה פרטית שבאה עליהם כעונש על אשמתם הפרטית (מכירת יוסף) – „אבל אשמים אנחנו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת"³⁹,

אך יעקב ראה בכך מצב וצרה כללית בהמשך לצרות הקודמות (כפי שרש"י מביא בנידון זה „ומדרשו מי שאמר לעולם די יאמר די לצרותי שלא שקטתי מנעורי..."); יתירה מזו – הוא ראה בכך לא רק המשך לצרות

(38) להעיר משינוי הלשונות בתנחומא (הנ"ל הערה 5): אף יעקב כששלח את בניו למצרים נתפלל עליהם כו' – שמוה משמע קצת שהתפלה היא בעבור בניו (לא בעבורו) ועד"ו לפי הב"ד שם: משא"כ לפי התנחומא להלן „עד שלא תבוא לך הצרה הוי מקדים והתפלל כו' תדע שהרי יעקב אבינו עדיין ה' בנימין אצלו כו'", משמע שהתפלה היא על צרת עצמו. ואכ"מ.

(39) להעיר מ„מעשי ה'" פרשתנו שם ד"ה עוד יתכן ד, ויאמרו איש אל אחיו (ואבל אשמים כו') – היינו „שמעון ולוי".

הקודמות אלא עניין השייך ליסורי הגלות העתידיים לבוא על כלל ישראל, כדברי יעקב⁴⁰ בתחילת הליכתם למצרים, "רדו שמה, ולא אמר לכו, רמו למאתים ועשר שנים שנשתעבדו למצרים כמנין רד"ו".

ויש לומר, שזה קשור עם החילוק הכללי שבין יעקב והשבטים:

יעקב כאחד משלושת האבות של כל עם ישראל, "רואה" בכל דבר המתרחש עמו, בכל המאורעות שיש להם שייכות אליו – את ה"סימן לבנים", כיצד הדבר נוגע לבניו ולדורות שלאחריו – עד שגם כאשר הוא אומר "רדו" לבניו הרי זה "מעשה אבות" המהווה "סימן" למאתים ועשר שנים של שעבוד בני ישראל במצרים.

אך השבטים, מכיוון שהם "בנים" ולא אבות (של כללות עם ישראל)⁴¹, לא ראו בכך ענין כללי של כללות עם ישראל, אלא ענין פרטי, עונש לכל אחד מהם בפרטיות על מכירת יוסף⁴².

ובאופן אחר ובסגנון לשון החסידות⁴³: השבטים, להיותם, "מרכבתא תתאה" [=המרכבה התחתונה], הקשורים עם עולמות בריאה יצירה עשיה, ראו את העניינים כפי שהם שייכים לטבע ופרטי הגבלות העולם; אך יעקב שהיה "מרכבתא עילאה" [=המרכבה העליונה] של עולם האצילות, הנעלה מן העולם, ראה בכל דבר כיצד הוא נעלה מההגבלות של טבע העולם.

ח. הקשר לחנוכה: לראות בישועה את הצד הנעלה מהגבלות הטבע

הענין הנ"ל קשור גם לחנוכה (שכן פרשת מקץ נלמדת ונקראת תמיד בימי החנוכה):

(40) מב, ב ובפרש"י.

(41) ראה תו"א ר"פ וארא. לקו"ש ח"י ע' 97. וראה לעיל ע' 237.

(42) וצע"ק מעשרה הרוגי מלכות שלכאורה הוא ענין דכלל ישראל. וראה מקרא מפורש (עמוס ב, ו): פשעי ישראל גו' מכרם בכסף צדיק, דלכמה מפרשים קאי אמכירת יוסף (וזה חדש ר"פ וישב. ועוד).

(43) ראה תו"א ויצא כד, א (ובאוה"ת שם רכו, ב). לקו"ת צו יז, רע"א וסע"ב. ועוד.

למרות שענייני הישועה וההצלה הקשורים עם ימי החנוכה באו בדרך כלל על-ידי ניסים ונפלאות, היה ניתן להעלות על הדעת ולומר, שבחיצוניות נראה כאילו ניסים אלו קשורים בטבע⁴⁴ (הצלת⁴⁵ ישראל ממלכות יוון שבאה על-ידי מלחמה, ובלשון הרמב"ם⁴⁶: "ריחם עליהם אלקי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם"),

אך כל זאת הוא רק בחיצוניות,

באמיתיות היו אלו ניסים גלויים הנעלים לגמרי מן הטבע: גבורים ביד חלשים...

ט. ההוראה: תפלה בכל מצב

התורה היא הרי נצחית בכל עת ובכל זמן, ובפרט "מעשה אבות" שהינם "סימן לבנים" לגלות מצרים... ובמיוחד שבמדרש⁴⁷ מתפרש פסוק זה עצמו בקשר לגלויות של בני ישראל [וא"ל שידי יתן לכם רחמים.. לפני האיש הקדוש-ברוך-הוא... ושלח לכם את אחיכם אלו עשרת השבטים, אחר ואת בנימין זה שבט יהודה, ואני כאשר שכלתי בחורבן ראשון שכלתי בחורבן שני.. לא אשכול עוד]

הרי מובן שמכך ניתן להפיק הוראה בכל הזמנים: לכל לראש ההוראה היא, אשר כל ענין שיהודי עושה, אפילו כזה הנראה אצלו כדבר טבעי, אין ליהודי לחשוב כי עליו לעשות רק את מה שנראה נחוץ לפי דרכי הטבע, וחוף מזה, "אינו חסר כלום" – אלא עליו לדעת שהוא חייב להודקק לתפלה, ולא כדבר נוסף, אלא כענין עיקרי [ואם הוא חושב חס ושלום ש"אינו חסר כלום" הרי זה חסרון נוסף, ועליו להתפלל גם על חסרון זה].

ואף על פי שנדרשים מיהודי עשיה ופעולה בדרכי הטבע – שהרי הקדוש-ברוך-הוא ציווה

ואו הוא זוכה לראות כיצד ענייניו הטבעיים הינם ניסים המלוכשים בטבע, והוא מגיע גם להכרה בניסים עליהם נאמר, "עושה נפלאות לבדו"⁵² אשר "בעל הנס אינו מכיר בניסו"⁵³, ניסים הקשורים עם הקדוש-ברוך-הוא עצמו, שלמעלה מהטבע לגמרי⁵⁴.

עד לניסים ולנפלאות שיהיו בביאת משיח צדקנו, אשר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁵⁵, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה, תשמ"ה)

(48) ראה טו, יח. ובספרי שם: וברכך.. יכול בטל ת"ל בכל אשר תעשה.

(49) ראה בכ"ז לקו"ש שם ע' 398. וש"ג.

(50) נדה ע, סע"ב. וראה דרמ"צ קז, סע"א ואילך. ובכ"מ.

(51) ראה נדה שם: מה יעשה אדם ויחנס ירבה בישיבה וימעט בסחורה כו' (ונוסף לזה): יבקשו רחמים ממי שהתכמה שלו. ע"ש.

(52) תהלים עב, יח.

(53) נדה לא, א.

(54) ראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים ס"ע קנג ואילך ובהנסמן שם. ד"ה כימי צאתך תשל"ח. ועוד.

(55) מיכה ז, טו. וראה אוה"ת למיכה שם ע' תפ"ו.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו זרבינו

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יהי אדוננו מורנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד